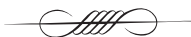

Turóc vármegye rövid története

Turóc vármegye közigazgatási egység volt a Magyar Királyság északi részén. Területe jelenleg Szlovákia része.

Földrajz

A vármegye területe tulajdonképpen egy medence volt, amelyet északon a Kis-Fátra hegység vett körül, melynek csúcsa, a Kis-Kriván 1711 méteres magasságot ér el. A Nagy-Fátra hatalmas hegytömege a vármegye keleti részét határolja, elválasztva Zólyom és Liptó megyéktől. Délen és nyugaton kisebb hegységek határolják, ilyen a Zsgvár-hegység és a Rajeczi havasok. Legfontosabb folyói a Vág és mellékfolyója a Turóc. Vannak kisebb tavai, több szép vízesése és melegvízű forrásai. Éghajlata a hegyes vidéken meglehetősen zord, de csapadékban bőséges. A vármegye a Magyar Királyság legkisebb vármegyéi közé tartozott. Északról Trencsén és Árva, keletről Zólyom, Liptó és Árva vármegyék, délről Bars, nyugatról pedig Trencsén vármegye határolta. Területe 1123 km².

Történelem

Számos bronzelet tanúskodik róla, hogy már az ősidőktől fogva lakott terület volt. Első Árpád-házi királyaink idejében a királyi várjobbágyok közül laktak itt elenyésző számban. A XII. században a szászok egy része áttelepült a szomszédos részekről, jövőt látva számukra a bányászatban. A XIII. század első felében megjelentek a községek, amelyek már templomokat is építettek. IV. Béla királyunk a tatárok elől menekülve

elsőnek Turóc várában keresett menedéket.

Mint önálló vármegyei terület az önkormányzatot és a jogokat csak a XIV. század közepe táján kezdte gyakorolni, s az első vármegyei főispánja Tamás volt 1350–57-ig, majd a főispáni tisztséget 1528-tól egészen 1707-ig a Révay család tagjai töltötték be. Főbb tartózkodási helye volt még II. Istvánnak, míg később Nagy Lajos és Zsigmond királyok látogatták sűrűn Turóc várát. Politikai fordulatok következtek be a XV. század, mikor Szentmiklósi

Pongrác, a Felvidék rettegett réme, Giskra és a kiskorú V. László híve Ulászlóval szemben, befészkelte magát Blatnicza várába, s az ő fegyveres uralmához csatlakoztak a husziták pusztításai. 1449-ben Hunyadi János békét köt és az egyességbe beleveszi Baliczky Miklóst, a szklabinai vár birtokosát. 1454-ben a turóci prépostság javait Neboysza Miklós kaparintja meg és erődítményt emel, s védelmét Szentmiklósi Pongrác biztosítja neki Hunyadi Jánosnál. 1469-ben Komorovszky Péterrel viaskodik Pongrác, dúlásaival szinte hatalma alá keríti egész vármegyét és hírveve odáig nő, hogy alattvalói már turóci királynak hívják. A huszita harcok időszakában Turóc vára huszita kézre kerül, Hunyadi János kormányzósága alatt. A mohácsi vész után Szapolyai János veszi birtokba, később Nyári Ferencné, tőle átveszi a Révay család, majd végül a Thököly-

féle mozgalom idején lerombolják. A vármegye 1709-ben új címet kap azon alkalmából, hogy két követét, Rakovszky Menyhértet és

Okolicsányi Kristófot az ónodi országgyűlésen szétkaszábolták. Ennek emlékére a két család címeréből alkották meg a vármegye

Hajdani vármegyéink

új címerét, és a vármegye tanácsstermének asztalát piros posztóval borították.

1918-tól gyakorlatilag, 1920-tól pedig hivatalosan is Csehszlovákia területéhez tartozott, s a csehszlovák kormány mint önálló vármegyét megszüntette. Az I. bécsi döntés nem érintette a vármegye területét. 1993-tól Szlovákia része.

Lakosság

A vármegye összlakossága 1910-ben 55 700 személy volt, ebből:

- 38 432 fő szlovák (tót)
- 10 993 fő német
- 5 560 fő magyar

Vallás szerint a megyében az evangélikusok vannak csekély többségben:

- evangélikus: 27 651 fő
- katolikus: 25 607 fő

A megye a tót evangélikusok fő fészke, az egyetlen északi vármegye, ahol még az evangélikusok többségben vannak. A megye székhelyén, Turócszentmártonban a katolikusok száma meghaladja az evangélikusokét. Egyházi tekintetben a katolikusok a besztercebányai püspökséghez tartoznak (Zólyom vármegye székhelye).

Foglalkozását nézve a vármegye nagy része őstermelésben dolgozott, ez kb. 12

611 főt jelentett. A sík részeken zabot, burgonyát, kölest, kendert termesztettek, az állattenyésztésben pedig első helyen állt a juh, majd ezt követte a szarvasmarha. A kereskedelem 5853 főt foglalkoztatott, míg a közlekedésben 1189 fő, házi cselédként 1272 fő dolgozott. A többi mind kisebb foglalkozást űzött, pl. iparos, napszámos, vagy egyéb szabadfoglalkozású. Az ipar jelentősebb ágát a faipar tette ki (kb. 300 fő), mellette pedig volt még egy cellulózzgyár, több téglagyár és mésztelep, 19 szeszgyár, s talán legtöbb embert foglalkoztató ruttkai vasúti javító műhely.

Közigazgatás

A vármegye területe 1910- ben két járásra volt felosztva:

- Stubnyafürdői járás, székhelye Stubnyafürdő
- Turócszentmártoni járás, székhelye Turócszentmárton

A vármegyében volt 1 nagy és 93 község, 2000 főnél nagyobb település csak 6 volt összesen, ezek közül legnépesebb Ruttká (6262 fő) és Turócszentmárton (4113 fő). Az országgyűlésre a vármegye 2 főt küldött.

KÖNYVES PÉTER

„ÜVEGES TÓT”
AZ 1900-AS ÉVEK ELEJÉN

Hajdani vármegyéink